

Ásætuvarnir í Patreks- og Tálknafirði

Vesturbyggð og Tálknafjarðarhreppur

Ákvörðun um matsskyldu

1 INNGANGUR

Þann 14. janúar 2022 barst Skipulagsstofnun tilkynning frá Arctic Sea Farm um fyrirhugaða notkun ásætuvarna í fiskeldi í Patreksfirði og Tálknafirði, Vesturbyggð og Tálknafjarðarhreppi, samkvæmt 19. gr. laga um umhverfismat framkvæmda og áætlana, sbr. lið 13.02 í 1. viðauka laganna.

Skipulagsstofnun leitaði umsagna Vesturbyggðar, Tálknafjarðarhrepps, Náttúrufræðistofnunar Íslands, Umhverfisstofnunar, Matvælastofnunar, Hafrannsóknastofnunar, Fiskistofu og Heilbrigðiseftirlits Vestfjarða.

2 GÖGN LÖGÐ FRAM

Tilkynning til Skipulagsstofnunar: Notkun umhverfissvænna ásætuvarna Arctic Sea Farm í Patreks- og Tálknafirði. Arctic Sea Farm.

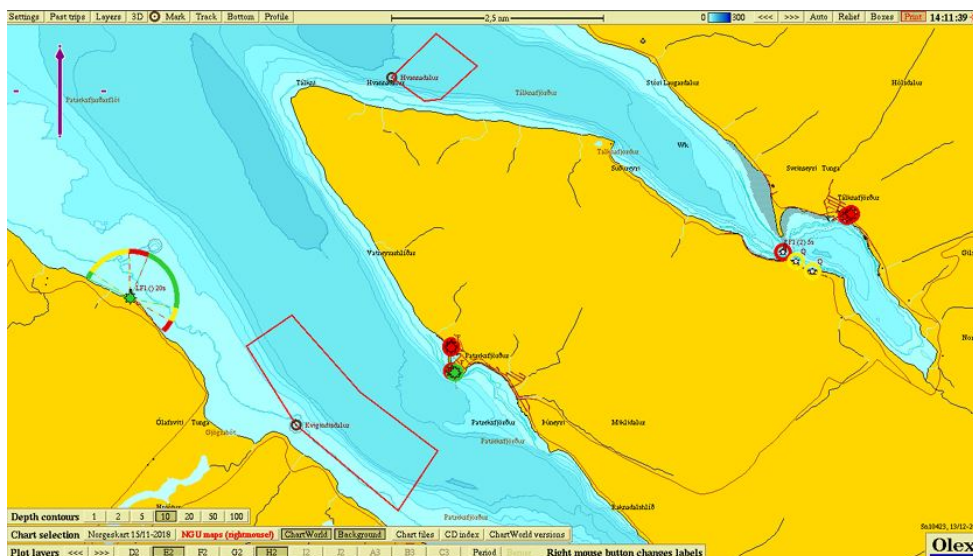
Umsagnir um tilkynninguna bárust frá: Vesturbyggð 18. febrúar 2022, Tálknafjarðarhreppi 10. febrúar 2022, Náttúrufræðistofnun Íslands 18. febrúar 2022, Umhverfisstofnun 24. febrúar 2022, Matvælastofnun 28. janúar 2022, Hafrannsóknastofnun 24. febrúar 2022, Fiskistofu 15. mars 2022 og Heilbrigðiseftirliti Vestfjarða 21. janúar 2022.

Frekari upplýsingar bárust frá framkvæmdaraðila 9. mars 2022.

3 FYRIRHUGUÐ FRAMKVÆMD

Arctic Sea Farm hóf laxeldi í Patreksfirði og Tálknafirði árið 2019 og er fyrirtækið með leyfi til að framleiða 6.800 tonn af laxi þar. Ásætur á kvíum eru vel þekktar í fiskeldi í sjó, þær eru að mestu gróður en aðrar lífverur setjast einnig á net og búnað og vaxa þar og valda auknu álagi á búnaðinn. Á sjókvíaelðissvæðum fyrirtækisins í ofangreindum fjörðum hafa ásætur verið fjarlægðar með reglulegum háþrýstipvotti á eldisnótum með tilheyrandi álagi á netin sem slitna fljótar og eykur það líkur á slysasleppingum auk þessi sem þvotturinn hefur streituvaldandi áhrif á eldisfiska.

Arctic Sea Farm hyggst óska eftir heimild til að nota ásætuvarnir sem innihalda koparoxíð á elðissvæðum fyrirtækisins í Patreksfirði og Tálknafirði. Fram kemur að markmiðið sé að minnka þörf á þvotti á eldisnótum og draga þannig úr álagi á nætur. Með notkun ásætuvarna sem innihalda koparoxíð er einungis þörf á þvotti nóta í sjó með lágþrýstingi á 8-12 mánaða fresti en nætur án koparoxíðhúðunar þarf að þvo á 6 vikna fresti. Nætur verða síðan þrifnar í landi þegar eldislotu lýkur (eftir slátrun kynslóðar t.d.) og litaðar aftur fyrir næstu notkun. Ásætuvarnin sem stefnt er að því að nota heitir Netwax E5 Greenline og er með markaðsleyfi hjá Umhverfisstofnun.

Mynd 1. Eldissvæði ASF í Patreks- og Tálknafirði (Úr greinargerð).

4 UMHVERFISÁHRIF

Hér er fjallað um umhverfisáhrif framkvæmdarinnar eins og þeim er lýst í framlögðum gögnum Arctic Sea Farm og umsögnum umsagnaraðila.

Botndýralíf og kopar í botnseti

Í greinargerð framkvæmdaraðila kemur fram að lífríki og botngerð Patreksfjarðar og Tálknafjarðar séu með svipuðum hætti í báðum fjörðunum. Samkvæmt grunnsýnatöku Arctic Sea Farm við sjókvíaeldissvæðin við Hvannadal í Tálknafirði árið 2019 og Kvígindisdal í Patreksfirði sama ár hafi styrkur kopars í botnseti verið á bilinu 26,9 – 45,4 mg/kg sem er þá grunnástand áður en eldi verður hafið í kvíum þar sem notast verður við ásætuvarnir með koparoxíði og hægt að nýta umhverfismörk II í reglugerð um varnir gegn mengun vatns til viðmiðunar við vöktun á kopar. Styrkur kopars í botnseti er og hefur verið vaktaður á öllum eldissvæðum Arctic Sea Farm og er liður í vöktunaráætlun svæðanna sem samþykkt er af Umhverfisstofnun. Með slíkri vöktun er hægt að fylgjast með uppsöfnun kopars í botnseti og því hægt að bregðast við mögulegum umhverfisáhrifum.

Hafrannsóknastofnun telur að gera þurfi grein fyrir mögulegum áhrifum kopars á aðrar lífverur en eldislax og hrognkelsi. Í tilkynningunni sé ekkert fjallað um hvaða mögulegu áhrif uppsöfnun kopars gætu orðið undir og við eldiskvíar á botndýralíf eða annað líf í firðinum. Kopar sé eittraður hryggleysingjum og þörungum og hafi það neikvæð áhrif á lífeðlisfræðilega ferla, hann virki sem ásætuvörn einmitt vegna þess að hann er eittraður þessum lífverum. Þessar lífverur séu mikilvægar fyrir fæðuvef og fjölbreytileika lífríkis í sjó. Gera þurfi grein fyrir eiginleikum þess koparoxíðs sem eigi að nota meðal annars m.t.t. leysni þess, oxunarstigs og eituráhrifa fyrir lífríki. Hafrannsóknastofnun telur að sú breyting á framkvæmd sem hér er til umfjöllunar skuli sæta mati á umhverfisáhrifum.

Náttúrufræðistofnun Íslands telur að notkun ásætuvarna sem innihaldi koparoxíð sé á ábyrgð leyfisveitanda. Ef fylgt sé réttum viðmiðum um mengunarhættu af völdum efnanna miðað við bestu þekkingu á efnunum og áhrifum þeirra á lífríki og tryggt sé að vöktun sé til staðar og að hún sé fullnægjandi, þá bæti ferli mats á umhverfisáhrifum litlu við. Stofnunin telur þó mikilvægt að vöktun sé fullnægjandi með tilliti til staðsetningar og tíðni mælinga og að lagt sé mat á langtímaáhrifin og hvort og hversu mikið af kopar sé á uppleystu formi í vatnssúlunni. Vegna umfangs sjókvíeldis á þessum slóðum hjá fleiri en einum rekstraraðila séu uppsprettusvæði kopars frá ásætuvörnum

allnokkur og mikilvægt að leyfisveitandi leggi mat á það hvort möguleg sammögnunaráhrif frá notkun ásætuvarna frá öllu sjókvíældi innan sama vatnshlots séu til staðar og hvort ástæða sé til að hafa áhyggjur af þolmörkum vatnshlotsins og lífríki þess í heild sinni.

Táknafjarðarhreppur lýsir yfir áhyggjum af því að nota eigi mengandi efni eins og kopar í kvíum og bent er á nauðsyn þess að tíðni vöktunar þurfi að vera fullnægjandi.

Í svörum framkvæmdaraðila kemur fram að starfsleyfi muni tilgreina umhverfisviðmið og vöktun og með botnsýnatökum og efnagreiningu verði unnt að fylgjast með hvort að styrkur kopars í botnseti fari yfir umhverfismörkin. Botnsýni verða tekin a.m.k tvisvar yfir hverja eldislotu, áður en eldi hefst að nýju eftir hvíld og við hámarkslífmassa hvernar kynslóðar sem alin verða á eldissvæðum. Gildi kopars verði þannig vaktað tvisvar á um það bil þriggja ára fresti að jafnaði á hverju eldissvæði. Ef í ljós kemur að kopar safnast upp í botnseti og rekja má þá uppsöfnun til notkunar á eldisnótum með ásætuvarn sem innihalda kopar mun Arctic Sea Farm, í samvinnu við Umhverfisstofnun, hætta notkun á slíkum eldisnótum og eftir atvikum leita annarra leiða í ásætuvarnum. Ef uppsöfnun kopars er vegna náttúrulegra aðstæðna á borð við dýpi, botngerð eða straumhraða er hugsanlega hægt að færa kvíarnar þar sem umhverfisskilyrði eru með öðrum hætti og kopar safnast ekki upp undir og við sjókvíar. Öll viðbrögð verða í samvinnu og undir eftirliti Umhverfisstofnunar. Fram kemur að þar sem að mögulegra áhrifa myndi aðeins gæta staðbundið þá sé mikilvægast að líta til eldisfiska en sýnt hafi verið fram á að kopar finnist ekki í vöðvum né lifur þeirra þar sem ásætuvarnir með koparóxíði hafi verið notaðar. Eldisfiskarnir séu í mestri nálægð við ásætuvarnirnar og því besti mælikvarðinn á áhrif þeirra á lífverur.

Umhverfisstofnun bendir á að samkvæmt grunnsýnatöku framkvæmdaraðila við Hvannadal og Kvígindisdal árið 2019 var mældur styrkur kopars innan umhverfismarka II, þ.e. lág gildi, skv. reglugerð nr. 796/1999 um varnir gegn mengun vatns. Umhverfisstofnun bendir á að auk þess að gefa út starfsleyfi fyrir starfseminni hefur stofnunin einnig eftirlit með henni m.t.t. áhrifa hennar á umhverfi. Verði starfsleyfisskilyrðum breytt á þann hátt að notkun ásætuvarna verði heimil verða einnig ákvæði um endurskoðun á heimildinni ef mælingar sýna fram á aukningu yfir viðmiðunarmörkum auk þess sem kveðið verður á um reglubundnar mælingar á kopar í botnseti í vöktunaráætlun og þær mótvægisáðgerðir sem rekstraraðili skal grípa til ef styrkur kopars í botnseti mælist yfir viðmiðunarmörkum. Stofnunin telur að áhrif kopars muni ekki verða umtalsverð á notkunarsvæðinu þar sem nótapokarnir séu þvegnir í þvottastöð á landi þar sem gera meg ráð fyrir að mest af koparnum falli til. Umhverfisstofnun telur áhrif ofangreindrar framkvæmdar á umhverfi liggja ljós fyrir og að ferli umhverfismats sé í þessu tilfelli ekki til þess fallið að varpa skýrari mynd á áhrif starfseminnar á umhverfið. Með tilliti til umfangs, eðlis og staðsetningar framkvæmdar, að því gefnu að starfsemin muni uppfylla þau skilyrði sem sett verða í breyttu starfsleyfi og sé byggð á bestu aðgengilegri tækni telur Umhverfisstofnun ekki líklegt að hún hafi í för með sér umtalsverð umhverfisáhrif og skuli því ekki háð mati á umhverfisáhrifum.

5 SKIPULAG OG LEYFI

Framkvæmdin er háð starfsleyfi frá Umhverfisstofnun samkvæmt lögum um hollustuhætti og mengunarvarnir og reglugerð um losun frá atvinnurekstri og mengunarvarnareftirliti.

6 NIÐURSTAÐA

Um er að ræða notkun ásætuvarna sem innihalda koparoxíð í fiskeldi í Patreks- og Táknafirði. Framkvæmdin er tilkynningarskyld til ákvörðunar um matsskyldu samkvæmt 19. gr. og lið 13.02 í 1. viðauka í lögum um umhverfismat framkvæmda og áætlana.

Eðli og staðsetning framkvæmdar og eiginleikar hugsanlegra áhrifa

Við mat á því hvort tilkynningarskyld framkvæmd skuli háð umhverfismati skal taka mið af eðli framkvæmdar, svo sem stærð og umfangi hennar, úrgangsmýndun og mengun, sbr. 1. tl. 2. viðauka laga nr. 111/2021. Einnig skal taka mið af staðsetningu framkvæmdar og álagsþoli náttúrunnar með tilliti til strandsvæða og kjörlendis dýra, sbr. 2 tl. 2. viðauka laga nr. 111/2021. Þá ber að taka mið af eiginleikum hugsanlegra áhrifa framkvæmdar, meðal annars með tilliti til fjölbreytileika áhrifa og hverjar líkur séu á áhrifum, tímalengd og tíðni þeirra á tilteknum svæðum og afturkræfni áhrifanna, sbr. 3. tl. 2. viðauka laga nr. 111/2021.

Sjókvíaeldi Arctic Sea Farm í Patreksfirði og Tálknafirði hefur sætt mati á umhverfisáhrifum. Sú framkvæmd sem ákvörðun þessi snýr að takmarkast við heimild til notkunar á ásætuvernum í eldiskvíum sem innihalda koparoxíð. Framkvæmdin felur ekki í sér breytingu á stærð og umfangi sjókvíaeldis. Þá felur hún ekki í sér nýtingu náttúruauðlinda eða aukna úrgangsmýndun.

Að mati Skipulagsstofnunar kunna áhrif af notkun koparoxíðs sem ásætuvarnar fyrst og fremst að felast í hugsanlegri uppsöfnun kopars í botnseti sem getur haft skaðleg áhrif á botndýralíf og ástand sjávar á tilteknum svæðum.

Styrkur kopars í seti í Patreks- og Tálknafirði hefur mælst á bilinu 26,9-45,4 mg/kg, sbr. vöktun á eldissvæðum Arctic Sea Farm við Hvannadal og Kvígindisdal árið 2019 sem og á eldissvæðum Arnarlax við Eyri árin 2018 og 2020 og Laugardal árið 2019. Styrkur undir 70 mg/kg flokkast sem lág eða mjög lág gildi samkvæmt reglugerð um mengun vatns en þar eru sett umhverfismörk fyrir málma í sjávarseti hér við land.

Skipulagsstofnun telur rétt að í starfsleyfi séu skýr ákvæði um hvernig vöktun og samráði við Umhverfisstofnun skuli vera háttáð sem og hvaða skilyrði þurfa að vera fyrir hendi svo heimilt sé að nota ásætuvarnir sem innihalda koparoxíð.

Með tilliti til umsagnar Umhverfisstofnunar og með hliðsjón af fyrirhugaðri vöktun og mögulegum mótvægisáðgerðum, þ.m.t. mögulegum viðbrögðum og inngripum leyfisveitenda ef tilefni er til, telur Skipulagsstofnun að notkun ásætuvarna sem innihalda koparoxíð sé ekki líkleg til að valda umtalsverðum umhverfisáhrifum.

Að mati Skipulagsstofnunar kalla þættir sem falla undir eðli, staðsetningu og eiginleikar hugsanlegra áhrifa framkvæmdarinnar ekki á að framkvæmdin undirgangist mat á umhverfisáhrifum.

Ákvörðunarorð

Á grundvelli fyrirbyggjandi gagna er það niðurstaða Skipulagsstofnunar að fyrirhuguð framkvæmd sé ekki líkleg til að hafa í för með sér umtalsverð umhverfisáhrif, sbr. þau viðmið sem tilgreind eru í 2. viðauka laga um umhverfismat framkvæmda og áætlana. Því skal framkvæmdin ekki háð mati á umhverfisáhrifum.

Samkvæmt 30. gr. laga um umhverfismat framkvæmda og áætlana má kæra ákvörðunina til úrskurðarnefndar umhverfis- og auðlindamála. Kærufrestur er til 2. maí 2022

Reykjavík, 31. mars 2022

Jakob Gunnarsson

Jóhanna Hrund Einarsdóttir